

KANGALLI EMSALÎ'NİN TOKAT SEFERİ, TOKATLI İLHAMÎ İLE KARŞILAŞMASI

Dr. Doğan KAYA *

Âşık karşılaşmaları, Âşık Edebiyatında ayrı bir önemi haiz icraatlardan birisidir. Âşıklar, çeşitli vesilelerle irticali olarak durumlarını, düşüncelerini, bilgi ve tecrübelerini sergilemek, dinleyenleri eğlendirmek veya birbirlerine üstünlük sağlamak için belirli kurallar çerçevesinde sık sık bu yola başvururlar ve manzum olarak güçlerini gösterir. Karşılaşmalar, 8 ve 11 hece ile yapılmakla beraber, divanî tarzda (14, 15, 16 heceli şiir) hatta 5 ve 7 hece ile de yapılabilir.

Bu çalışmamızda, Sivaslı Âşık Emsalî'ye ait bir defteri tanıtacak, deftere kaydedilmiş olan Tokatlı bir âşıkla Emsalî'nin karşılaşmasını bilim âlemine tanıtacağız.

Defteri tanıtmadan önce Âşık Emsalî hakkında kısa bilgi vermek istiyorum. Emsalî'nin asıl adı Mustafa Turgut'tur. 1900 yılında Sivas'ın Kangal ilçesinin Sarıpınar (Sekiliyurt) köyünde doğmuş, 1970'te Konya'ya gitmiş, 29.3.1978 günü Konya'da vefat etmiştir. Mezarı Konya'dadır.

Emsalî, saz çalamayan, ancak irticali kuvvetli bir âşıktır. Arap alfabesine ve dini bilgilere vakıf birisidir. Uzun müddet köylerde imamlık yapmıştır. Halk şiiri geleneğini iyi bilen Emsalî, Ruhsatî Kolu âşıklarındandır. Pek çok âşıkla karşılaşmalar yapmıştır. Yelliceli Mahzunî, Derdimend, İcazet, Sanatî, Bozarmutlu Durmuş, Tokatlı İlhamî, Davut Sularî ve Mihriban bunlardan bazılarıdır.

Doğduğunda babası Osman, kundağı, o sırada evlerinde misafir olan Âşık Ruhsatî'nin kucağına bırakır, adını koymasını ister. Ruhsatî'de kulağına ezan okur, ona kendi adı olan Mustafa ismini kor; *"Adı adım, kendisi de emsalim olsun."* der. Bu yönü ile Emsalî, edebiyatımızda kundaktayken mahlası verilen ilk ve tek âşıktır. Diğer taraftan Mustafa, on beş yaşına geldiğinde bir güzelin elinden bade içer, âşık olur. İbrahim Aslanoğlu, bu rüyayı şöyle anlatıyor: *"Ruhsatî bir köşede oturmuş, üç kız ile âlem yapıyor. Bir ara deyişatla kızın birinden su istiyor. Kız suyu getirince almıyor, Mustafa'ya havale ediyor."*

---

* Tokat Tarihi ve Kültürü Sempozyumu, Tokat, 25-26 Eylül 2014 (Bildiri).

O da hemen alıp son yudumuna kadar tepesine diyor. Bitirince başını kaldırıp bakıyor ki, ne görsün; dille methine imkân olmayan bir güzel. Baş dönüyor, gözü kararıyor. Birden bire içindeki bir kor alev alev tutuşup bütün vücudunu sarıyor... Köy köy kızı aramaya başladı. En sonunda Kızılınış köyünde rüyada gördüğü kızı buldu.”

Hemen hemen şiirlerinin tamamında Emsalî mahlasını kullanmakla beraber bazı şiirlerinde de *Sefil Emsalî* diye tapşırılmıştır.

...

Yazımıza konu olan Tokatlı bir âşıkla ilgili metinler, Emsalî'nin bizzat yazdığı ve arşivimizde bulunan bir defterden buraya aktarılmıştır. Defterin ilk ve son sayfaları yoktur. Herhangi bir yerinde tarih de yazılı değildir. Ancak Emsalî, 1939 yılında Malatya'da Aziz Efendi'ye misafir olmuş ve burada şiirler söylemiştir. Biraz sonra tanıtacağımız bölüm ise sonraki sayfalarda yazılıdır. Buradan hareketle defterdeki bilgilerin 1938-1940 yıllarında kaydedildiğini söyleyebiliriz. Defterin sırtı iplik ile dikilmiş; yazılar siyah renkli dolma kalemle yazılmıştır. İçinde şu bölümler bulunmaktadır:

*Emsalî'nin Kangal ilçesinin Yellice köyünden Mahzunî (1969-1942) ile karşılaşması.

*Emsalî'nin Kangal'da Davut Sularî (Davut Ağbaba, 1925 - 17 Ocak 1985), ile bir araya gelmesi.

*Emsalî'nin hemşerileri Sanatî ve Ali ile Tokat'a yaptığı sefer. Orada Mehmet Ağa adlı birine misafir olması, Tokat'ta Âşık İlhamî ile yaptığı karşılaşmalar.

*1939 tarihinde Âşık Emsalî'nin Malatya'da Aziz Efendi'ye misafir olması ve burada söylediği şiirler.

*Emsalî'nin Kangal'ın Bozarmut köyünde Ruhsatî'nin şiirlerini söyleyen Durmuş adlı biri ile karşılaşması.

Emsalî'nin Tokat Seferi, halk hikâyesi tarzında kaleme alınmıştır ve bu serencamı şöyle özetlenebilir:

Muhtemelen 1937 veya 1938 yıllarında Âşık Sanatî (1902-1975) ve Ali [İcazet mahlasını kullanan Ali Beşiktepe (1901-1969)] ile Tokat'a gelen Emsalî, Tokat'ta kahvede ve Mehmet Ağa'nın evinde Âşık İlhamî ile karşılaşmıştır.

Emsalî, Tokat'ta bir kahveye gider. O sırada kahvede bulunan şehrin ileri gelenlerinden Mehmet Ağa, Emsalî'ye, Âşık Şenlik (1850-1913)'ten bir muamma sorar. O da;

*Âşık isen kendi özünden söyle
Elin sapanıyla taş atma gözüm*

diyerek meramını anlatır.

Emsalî'nin söyledikleri, orada bulunan Mehmet Ağa'nın zoruna gider ve Sivas'tan gelen üç âşığı akşam evine davet eder. Davete icabet eden Emsalî, oradakilere Mehmet Ağa'nın arzusu üzerine, irticalen, dört dörtlük olarak Tokat'a gelişini ve;

*Merhaba Tokat bayları görmedim çoktan beri
Divanında bağlayıp dest durmadım çoktan beri
Az sözde çok hisse eder ehl-i irfanlarınız
Bu meclis-i âlinize girmedim çoktan beri*

diye başlayan ihtiva eden (8+8) duraklı bir divan söyler. Ardından Sanatî ve Ali de birkaç şiir söyler.

Mehmet Ağa'nın ve orada toplanan misafirlerin huzurunda, Emsalî'nin karşısına Âşık İlhamî çıkar, âşıklara "Merhaba" der ve kendilerini tanıtmalarını ister. Emsalî;

*Âşık ne sorarsın hasbıhalimiz
Abidane kısmet gezdirir bizi
Sizi arz eyleyip geldik buraya
Bu aşk u muhabbet gezdirir bizi*

diyerek beş dörtlük bir deyiş söyler. İlhamî, Emsalî'ye meydan okur ve;

*Dinle bu bendimi Âşık Emsalî
Sana çok sözlerim var teker teker*

ayağıyla karşılaşmayı başlatır. Emsalî de ona;

*Ben bendim söyleyim sen dinle âşık
Al bu ifademi yaz teker teker*

deyip farklı bir ayaktan karşılığını verir. İlhamî'nin üç dörtlüğüne karşılık Emsalî hızını alamayıp altı dörtlük cevap verir.

Sözü yine İlhamî alır. Birbirlerine üçer dörtlük söylerler. İlhamî, Emsalî'ye önce; "Hoş geldin." der ve ardından;

Merhaba hoş geldin Âşık Emsalî

Doğru söyle niye geldin buraya

deyip kim olduğunu ve Tokat'a niçin geldiđini sorar. O da:

*Hazır ol cevaba Âşık İlhamî
Azm eyleyip hemen sana gelmişim
Sağlam işitmişim Tokat'ta seni
Hemen doğru imtihana gelmişim*

diyerek, Tokat'taki âşıklarla imtihana geldiğini ifade eder.

Bu defa İlhamî;

*Ey birader aç gözünü mert olup merdana gel
Tam düzen verip kendini hazır ol meydana gel*

diyerek bir divanla sohbeta başlar. Emsalî de;

*Ey birader aç gözünü ol Gani Rahmana gel
Mürşid-i kâmil ararsan mürid ol irşada gel*

şeklinde ona cevap verir. Bu sohbeta, her iki âşık da dörder dörtlük söylerler.

Söz sırası Emsalî'ye gelir. Emsalî de İlhamî'yi yakından tanımak ister ve "Haber ver." diyerek altı dörtlük halinde merak ettiklerini sorar.

İlhamî, künyesi hakkında bilgi vermek istemez ve Emsalî'nin kendi kendisini tanıtmasını ister. Emsalî, dört dörtlükle, kim olduğunu meclistekilere bildirir.

İlhamî, Emsalî'ye bu defa;

*Nur u ziya olsa, olmaz zulumat
Âlemde şuleyi göz neden alır*

sözleriyle başlayan ve toplam dört dörtlük olan bir soru-şiiir söyler. Emsalî İlhamî'nin bu şiiirin kendisine ait olmadığını, şiiirin Âşık Hüseyin'e ait olduğunu ifade eder, ancak yine de onu cevapsız bırakmaz ve dört dörtlük halinde soruları cevaplandırır.

Emsalî, İlhamî'nin bilgi derecesini öğrenmek ister ve;

*Âşık mecazîden bahsetme her dem
Bir hakikat sözden haber ver bize*

diye söze başlar ve üç dörtlük şiiir söyler. Ancak İlhamî, Emsalî'ye cevap veremez ve başını yere eğer. Bunun üzerine Emsalî, sorduğu sorulara

kendisi cevap verir. Bu şiir, defterde beş dörtlük olarak kayıtlıdır. Şiirin devam olan dörtlük yahut dörtlükler sonraki sayfada yoktur. Sonraki sayfada başka bir şiire geçilmiştir. Bu bakımdan, Emsalî'nin Tokat seferinin son kısmı yaprak eksikliğinden defterde yoktur.

...

Emsalî'in defterinde, Tokat Seferi ile ilgili olarak yer alan bilgiler burada sona ermektedir. Karşılaşma sonrasında Emsalî, İlhamî'ye üstün gelmiştir. Saz-söz meclisinde Emsalî'nin yazdıklarının dışında yazılmayan kısımlar veya İlhamî'ye ait başka deyişlerin olup olmadığını bilmiyoruz. Emsalî bunları yazarken acaba ne kadar objektif davranmıştır bunu da bilemiyoruz. Defterin sahibinin Emsalî oluşu, bizim ister istemez ihtiyatlı düşünmemizi gerektirmektedir.

Bu çalışma bazı sonuçları ortaya çıkarmıştır.

Önce verilen bilgilerin, ileride bu konuda çalışma yapacak olanlara katkı sağlayacağını söyleyelim.

İkinci olarak; Tokat'ın eşrafından olan ve saza söze, âşıklara muhabbet duyan Mehmet Ağa, Emsalî'nin hatıralarında önemli rol oynamaktadır. Bu bilgiler Tokat kültür tarihi için önemlidir. Mehmet Ağa ve onun gibi kültüre sevdalı şahsiyetlerin araştırılması gerekir.

Emsalî, bize verdiği bilgilerle Tokat'ta âşıklık geleneğine önemli katkılarda bulunmaktadır. Öncelikle şunu söyleyelim ki bizi, çok araştırmamıza rağmen hakkında bilgi bulamadığımız Âşık İlhamî'den haberdar etmektedir.

Bu etüdümü yaparken pek çok yazılı ve sözlü kaynağa başvurdum, ancak Âşık İlhamî hakkında bilgi bulamadım. Mevcut malzemelere bakacak olursa onun 1800'lü yılların sonunda veya 1900' yılların başında doğduğunu söyleyebiliriz. Ne zaman vefat ettiği konusunda da herhangi bir bilgimiz yoktur. Verdiğimiz örneklere baktığımızda, İlhamî'nin, şiir tekniği sağlam, halk kültürüne vakıf, irticalen şiir söyleyebilen bir âşık olduğunu söyleyebiliriz. Gerek on birli hece ile gerekse divanî tarzda, rahatlıkla irtical yapabilmektedir. Saz çalıp çalmadığı meçhulümüzdür.

İleride, Tokat'taki âşıklık geleneği ile ilgili yapılacak çalışmalarda taranacak olan mahalli gazete ve dergilerde, sözlü kaynaklarda Âşık İlhamî'ye de rastlanılacağı düşünüyorum.

Defterdeki şiir ve bilgilerden çıkaracağımız bir başka sonuç da Tokat'taki, eşrafın evlerinde, kıraathanelerde XX. yüzyılın ortalarında saz ve âşık meclisleri var olduğudur. Tokatlı veya başka ilden gelen bir âşık, âşıklık geleneğinin yaşatıldığı bu kıraathaneye gelip sanatını icra etme fırsatı bulabilmektedir.

Diğer bir husus da gezgin âşıkların belde belde dolaşıp kendilerine hasım aramaları ve âşıklık geleneğini yaşatmalarındır. Burada; Sivaslı Emsalî, Sanatî ve Ali ile Tokatlı İlhamî'nin hasbîhallerini görmekteyiz

Bu çalışma bize öğretmiştir ki kütüphanelerde veya kişilerin elinde daha nice defter ve belge vardır. Bu defterler kültürümüz için son derece önemli kaynaklardır. Bunların araştırılıp bulunması ve üzerinde çalışılmasını, böylelikle, bilinmeyen nice kültür unsurunun tanınmasının sağlanmasını elzem, acil ve önemli buluyoruz.

...

Emsalî ile İlhamî'nin karşılaşmalarını, defterdeki gibi kaydetmenin uygun olacağını düşündüm ve çalışmamızın sonuna yazılı metni aynen ekliyorum.

.....

(Sayfa 21) *“Tarihlerde(n) birgün çırakları ve Ali ile Tokat'ta bir kahvede bulunurlar. Kahve halkından Mehmet Ağa namı bir kimse. Emsalî'ye karşı âşık Şenlik ağzından bir muamma söylemesiyle Emsalî ona karşı;*

*Açılmıştır âşıkların meydanı
Karşıdan karşıya kaş atma gözüm
Âşık isen kendi özünden söyle
Elin sapanıyla taş atma gözüm*

*Âşıklar başına çok haller gelir
Bu serancamları geçiren bilir*

(Sayfa: 22)

*Belki bir dar günde ilâzım olur
Torbanın dibini boşaltma gözüm*

deyip kesmekle halk kahkaha ile gülüşmelerine karşı Mehmet Ağa mahzun ve rengi tair olup âşıklara karşı:

-Arkadaşlar! Ben âşık değilim, ama ağalıkta Tokat vilâyetinde birinciye sayılmazsam ikinciye sayılırım. Bu sizin ağır sözünüze karşı

akşam benim misafirimsiniz. Size kendi miktarınızı tanıtıtırırım, deyip gider.

Âşıklar, bunun ne ile tanıtıtıracağını düşünmekte iken bir de akşam çağlarında Mehmet Ağa tarafından bir adam gelip âşıkları Mehmet Ağa'nın odasına götürürler. Oda kapısından içeri girerler ki halk birikmiş, âşıkları gözleyip dururlar. Hemen oturur oturmaz, âşıklara karşı;

-Şu Tokat üzerine bir şey söylen bakalım,
demeleri üzerine aldı

Âşık Emsalî:

(Sayfa: 23)

Merhaba Tokat bayları görmedim çoktan beri
Divanında bağlayıp dest durmadım çoktan beri
Az sözde çok hisse eder ehl-i irfanlarınız
Bu meclis-i âlinize girmedim çoktan beri

Can u dilden âşığım ben zat-ı penahınıza
Meşgulüm bülbül misali ruz u şeb ahınıza
Vacib idi bizim için ziyaretgâhınıza
Vuslatınız kısmet olup gelmedim çoktan beri

Ben de şeyda bülbül gibi figan edip firkate
Geçti devr ü zamanımız can canana hasrete
Payınıza türabım ben ehl-i sünnet cümleten
Mübarek hatırınızı sormadım çoktan beri

EMSALÎ'm der beni hayran eyledi bu sahralar
Bağlar bahçe hoş mürg-ı zar saatli minareler
Tokat'ın zevkin görende mest olur şuaralar
Cennet misali caminize girmedim çoktan beri

deyip kesmekle çırakları Sanatî ve Âşık Ali birkaç beyit söyleyip şah beyitlerini verdikten sonra Âşık İlhamî namı bir adam eli kulağa atıp düzgün beyitle âşıklara merhaba ederek, ne has geldiklerini ve ne tarafta(n) olduklarını söyleyip şah beyitlerini verip kesmekle, âşıklar birbirinin gözüne bakışıp (Sayfa: 24) aldı

Âşık Emsalî:

Âşık ne sorarsın hasbıhalimiz
Abidane kısmet gezdirir bizi

*Sizi arz eyleyip geldik buraya
Bu aşk u muhabbet gezdirir bizi*

*Tecalla-yı takdir konu insana
Herkes bir gidişle geldi meydana
Takdir-i ezelde "nahnü kasejna"
Talih-i kud(u)ret gezdirir bizi*

*Âkile şan şeref şöhrat dağıldı
Fikirde sermaye servet dağıldı
Bilmem âbidane kısmet dağıldı
Bilmem ab u kısmet gezdirir bizi*

*Yok yoksul değilim fahr-i halim yok
Kasib-i dünyada fazla meylim yok
Kimsede beş para tenezzülüm yok
Bu şî'r-i tabiat gezdirir bizi*

*SEFİL EMSALÎ'min divane seri
Serimde ser çeker aşkın eseri
Sarıpınar Kangal Sivas'tan beri
Eyleyip vilâyet gezdirir bizi*

(Sayfa: 25) deyip kesmekle, Âşık İlhamî, çıraklara karşı;

-Arkadaşlar! Siz müsaade edin ben şu adamınan kozumu bölüşeyim
de sonra sizin ile görüşürüz,

demesi üzerine Âşık Emsalî, İlhamî'ye karşı;

-Arkadaş! Senin ile biz neyi bölüşeceğiz. Sen uyuz ben muhlis
demesi üzerine İlhamî;

-Mehmet Ağa kararımızı versin.

demekle Mehmet Ağa, âşıklara hitaben;

-Arkadaşlar üç ayak-dört ayak bizim âşık evvel söyleyip siz ona
cevap vereceksiniz.

Mehmet Ağa'nın en ziyade güvendiği bu âşık İlhamî çok âşıkları(n)
pabucunu dışarı atmış. "(Mehmet Ağa'nın) Miktarınızı tanıtırdım."
demesi de İlhamî'ye dayandığındanmış. Emsalî, İlhamî'ye karşı;

-Arkadaş! Madem (ki) Mehmet Ağa kararımızı verdi sen söyleyip biz
cevap vereceğiz, demesi üzerine

Aldı İlhamî:

(Sayfa: 26)

*Dinle bu bendimi Âşık Emsalî
Sana çok sözlerim var teker teker
Mecazî laf ile meydan alınmaz
Hakikat rahına gir teker teker*

Aldı Emsalî:

*Ben bendim söyleyim sen dinle âşık
Al bu ifademi yaz teker teker
Aramıza soğuk su kattı irakib
Yine çatalladı söz teker teker*

Aldı İlhamî:

*Ebrusu yanında dolak dokuma
Şeyda bülbül gibi serbest şakıma
Bana uzun boylu masal okuma
Sualime cevap ver teker teker*

Aldı Emsalî:

*Böyle kararımız vardı bayaktan
Ham daş yuvarlama dağdan koyaktan
Düzgün laflar ile hep bir ayaktan
Doğru konuşalım biz teker teker*

Âşık İlhamî:

*İLHAMÎ der doğru sözdür dediğim
Taşım yerindedir yoktur dediğim
Asıldan âşığım künyem kütüğüm*

(Sayfa: 27)

Şöhretim âleme sor teker teker

Aldı Emsalî:

*Haberin var ise şerden hayırdan
Gizleme sırrını söyle zahirden
Kem kesekler atma dağdan bayırdan
Sohbeti sıraya düz teker teker*

Emsalî (Tekrar) :

*Havaî laflardan lezzet alınmaz
Mizan tartmayınca muhtar tanınmaz*

Uzaktan uzağa perdah olunmaz
Meydana yakın gel az teker teker

Emsalî (Tekrar) :

Hazırla vaktinde av silahını
Herkes bilsin yalanını sahinî
Aç be destanını dök metahını
Bağlı denklerini çöz birer birer

Emsalî (Tekrar) :

Sivas'tan azmedip geldik bu yana
Tokat'ta koymuşuz seri meydana
EMSALÎ hazırdır bu imtihana
Burda bölüşülür koz teker teker

x   x   x

Âşık İlhamî:

(Sayfa: 27)

Merhaba hoş geldin Âşık Emsalî
Doğru söyle niye geldin buraya
Daha duymadın mı burada beni
Doğru söyle niye geldin buraya

Aldı Emsalî:

Hazır ol cevaba Âşık İlhamî
Azm eyleyip hemen sana gelmişim
Sağlam işitmişim Tokat'ta seni
Hemen doğru imtihana gelmişim

Aldı İlhamî:

Çoktan beri ister idim zatını
Memlekette ma(a)rfetini met(h)ini
Boz mu sandın Tokat vilâyetini
Doğru söyle niye geldin buraya

Aldı Emsalî:

Nice yerde devranım var demim var
Nice meydanlarda ser-encamım var
Yezid-i Mervan'da imtihanım var

Kerbelâ'ya düşen kana gelmişim

Aldı İlhamî:

*İLHAMÎ'ym beni bilenler bilir
Nice küheylanlar yorulup gelir*

(Sayfa: 29)

*Divanımda dudu diller tutulur
Doğru söyle niye geldin buraya*

Aldı Emsalî:

*EMSALÎ'm der gelsin var ise bir er
Edelim meydanda cihad-ı ekber
Kılıç kalkan ile hem tîr ü teber
Serden geçip bu meydana gelmişim*

x x x

Aldı İlhamî:

*Ey birader aç gözünü mert olup merdana gel
Tam düzen verip kendini hazır ol meydana gel
Bu aşk ile giryan olan ateş-i suzana bak
Hak hakikat ister isen dergâh-ı divana gel*

Aldı Emsalî:

*Ey birader aç gözünü ol Gani Rahmana gel
Mürşid-i kâmil ararsan mürid ol irşada gel
Hakikatten tarikatten bahs eden ummana dal
Mamur et iman şehrini yıkmadan bünyada gel*

Aldı İlhamî:

*Gir hakikat dergâhına cehr eyleme havayı
Kısa kes haddin tanırsan çok uzatma davayı
Benzer âşık zanneyleme âşığım inan.....
Dünyayı girdaba koyan bir belli nişana gel*

Aldı Emsalî:

(Sayfa: 30)

*Mur u zara taş atmak gülizarım var deyi
Kimseye kurma kendini bir şiarım var deyi
Mağrur olma selvi boylu hub çınarım var deyi
Her fidanda meyve bitmez bal veren irada gel*

Aldı İlhamî:

Sen burayı köy mü sandın âşksız Kangal gibi
Buraya vaden getirmiş vakitsiz ecel gibi
Şah Hüseyin-i Kerbelâ'da edilen zeval gibi
Ağla başına bîçare mah ile efgana gel

Aldı Emsalî:

Âlim ol gel cahil olma kâmil ol ilmi düşün
Tavazu ile sertaç ol duadaki ilmi düşün
Şah Hüseyin'e Kerbelâ'da edilen zulmü düşün
Yas ile matem tutalım ah ile feryada gel

Aldı İlhamî:

İLHAMÎ'yem durdurmuşum nice âşık dilini
Sen de meydana gelirsen dünyadan çek elini
Zerre kadar akli olan zay etmez kemâlini
Aklını başına alıp arif ol irfana gel

Aldı Emsalî:

Ey sitemger dur taş atma Mevlâ'nın âşığına
Rıza-yı Hakk için yanan sanansam ....
(Sayfa: 31)
Bab-ı Cennet'te kavuşur âşıklar maşuguna
EMSALÎ'mdir vuslat-ı yar çağıdır murada gel

Emsalî, deyip kesmekle, baktı ki bu adamın sözlerinin ustabaşı olduğunu anlamakla ... bir de ben öyleyim de kendi cevap versin deyip

Aldı Emsalî:

Ey âşık düzgünce düz ayağını
Doğru söyle sohbetinden haber ver
Fark edersen zararını faydanı
Öz vatana hizmetinden haber ver

Keser çalıp yonuştuğun dülger mi
Bıçak çalıp yülüştüğün berber mi
Çifti koşup sürüştüğün rençper mi
Sanayiden sanatından haber ver

Hangi diyardansın hangi yandansın

*Hangi kazadansın hangi köydensin
Hangi mezheptensin hangi yoldansın
Tabiin kim milletinden haber ver*

(Sayfa: 32)

*Hangi ahlaktansın hangi huydansın
Hangi asıldansın hangi soydansın
Hangi şehirdensin hangi köydensin
Büyük şehir vilâyetinden haber ver*

*Adın mahlasın ne şöhretin kaçtır
Anan baban var mı külfetin kaçtır
Ailen bir midir evlâdın kaçtır
İdare-yi servetinden haber ver*

*EMSALÎ'm der üstazın rehberin nerde
Kuva-yı milliye askerinin nerde
Peygamber-i azim serverinin nerde
Büyük zat-ı devletinden haber ver*

*deyip kesmekle İlhamî, bu künye sorgusuna cevap vermekten aciz
olmakla;*

-Kendi künyene kendin cevap verir misin,

diye itiraz etmekle Emsalî kendi künyesine cevap vermekle

(Sayfa: 33)

*Dinleyin söyleyim künyeden şöhret
Size arz edecek hasbîhalim var
Sarıpınar Kangal Sivas vilâyet
Sekiliyurt mezasından elim var*

*Asıl Anadolu Türk millettenim
Asra tabi vatan hamiyettenim
Edebiyat şi'r-i tabiettenim
İcabına göre döner dilim var*

*Bihamdillah ehl-i şeref sanatım
Beytullah'tır istikbalim mihrabım
Ehl-i sünnet ve'l-cemaat mezhebim
Tarik-i müstakim doğru yolum var*

*Mahlasım EMSALÎ üstazım Ruhsat
Ruhsat'tan almışım ben bezl-i himmet
Bir anam bir babam sekiz baş küflet
Hemen üç evlatla iki (a)yalım var
(Sayfa: 34)*

*deyip kesmekle Mehmet Ağa, Emsalî'yi nladı ki söz ile başa çıkılmaz.
Sonu nihayeti yok. Kendi âşığına işaretle Emsalî'ye karşı bir muamma
söylemesini emretmesi üzerine*

Aldı İlhamî
*Nur -ı ziya olsa olmaz zulumat
Âlemde şuleyi göz neden alır
Tende mi canda mı sırr-ı hakikat
Dil tekellüm eder söz neden alır*

*Takdire ne yapar kuvvet pazusu
Hâşâ bozular mu Hakk'ın yazısı
Yiyip içip gezmek nefsin arzusu
Mide lezzetini öz neden alır*

*Sarıda yeşilde alda eşleşmez
İncide mercanda lalda eşleşmez
Evlatta ayalda malda eşleşmez
Gönül sevgisini haz neden alır*

*İLHAMÎ'yem derim ben bu iş'arı
Bunu halleylemek erenler kârı
Kürre-yi arzda var şita baharı
Bu vücut iklimi yaz neden alır*

*deyip kesmekle Âşık Emsalî, İlhamî'ye karşı
(Sayfa: 35)*

*-Arkadaş! Öteden beri söylediğiniz sözlerin kısm-ı küllisi ... olduğu
gibi bu muammanız da Âşık Hüseyin sözü olduğunu herkes bilir. Ama
bizim için cevap vermek lâzımdır, deyip*

Aldı Âşık Emsalî:
*Ziyadan cilayı cezb eder dide
Ayn-ı basirettir gözü âdemin
Dil bir tercümandır söyleten Hüda
Sırr-ı hikmettedir sözü âdemin*

*Ruh yeyip içmekten olmuştur cüda
Nefis yemek için arz'eder gıda
Ruhun gıdasıdır bir mahbup sada
İyi sözü sever özü âdemin*

*Aşk-ı ilâhîdir aşğın ahı
Mal devlet ziyetle bilmez tamahı
Muradı görmektir Cemalullah'ı
Hak didarı görmek hazı âdemin*

*EMSALÎ'm müştaktır arz u niyazı
Can tahammül etmez cilveyi nazı
Gam şitaya misal sürur da yazı
Muska-yı kübradır özü âdemin
(Sayfa: 36)*

Emsalî, İlhamî'nin söylemiş olduğu muğlak muammayı cevaplandırmakla herkesin nazar-ı dikkatini celp edip Emsalî, İlhamî'ye karşı;

-Arkadaş! Siz sırayı savdınız. Nöbet sırası bize geldi. Hakikattan ve herkesin bildiği bir söz söyleyeyim.

Aldı Emsalî

*Âşık mecazîden bahsetme her dem
Bir hakikat sözden haber ver bize
Ervah-ı ezelde kim durdu safa
Beş vakit namazdan haber ver bize*

*Halk beyninde âşık denilmiş adın
Bu şartları bilmek gerektir bütün
İmam-ı A'zam'ın ehl-i sünnetin
Gittikleri izden haber ver bize*

*EMSALÎ'm mecazla girmez meydana
Başımız bağlıdır azîm Kur'an'a
Bunu bilmek gerek ehl-i imane
Otuz İki Farzdan haber ver bize*

İlhamî, cevap vermekten aciz olup başını aşağı eğip başını kaşımaya başlar. İlhamî'nin durumundan müteessir olan (Sayfa: 37) Mehmet Ağa, Emsalî'ye karşı;

-Âşık! Bu sözünüz vahidir. 32 Farzı saymak kolay ise siz anlatın demesi ie

Aldı Âşık Emsalî:

*Ervah-ı ezelde evvelki safta
Âdem'le secdeye vardım da geldim
Beyne'l-hilkıyyette Nun ile Keft'e
Kurb-ı ilâhîde durdum da geldim*

*Nev-i beşeriye geldi cihana
Bir zaman Nuh ile girdim tufana
Ta sülb-i Âdem'den ahir zamane
Hem müteselsilen sürdüm de geldim*

*Enver-i kâ'inât azmetti arza
Şöhreti erişti arş ile kürse
Bir ma-hasal ile 33 Farza
Miraç'ta mükellef oldum da geldim*

*Şükründen acizdir akal-ı naksim
Farzlar hep azama olundu taksim
Eşref mekân oldu imana göksüm
Kalbimde karayı sildim de geldim*

*Altı şart imanda Amentü billah
Beşi de İslâm'da hem taatullah
Dördü abdestedir ab-ı Beytullah
On iki namazda kıldım da geldim”*

(SON)

Kaynakça:

Aslanoğlu, İbrahim, “Emsalî”, *Su*, S. 46, Aralık 1964, s. 15-16.

Aslanoğlu, İbrahim, *Söz Mülkünün Sultanları*, İstanbul, 1985, s. 45-54.

Halıcı, Feyzi, *Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri-Güldeste*, Ankara, 1992, s. 474-476.

Kaya, Doğan, *Sivas Halk Şairleri*, C. 2, Sivas, 2009

Nasrattinoğlu, İrfan Ünver, “Kangallı Âşık Mustafa Emsalî”, *Sivas Folkloru*, C. IV, S. 47, Aralık 1976, s. 26.

Özmen, İsmail, *Alevi Bektaşı Şiirleri Antolojisi*, C. V, Ankara, 1998,
s. 649-654.
Yıldız, Alim, *Sivaslı Şairler Antolojisi*, İstanbul, 2003, s. 442-443.